

Evaluace programu

Jan Činčera, Masarykova univerzita

Cíle lekce

Po ukončení lekce studenti:

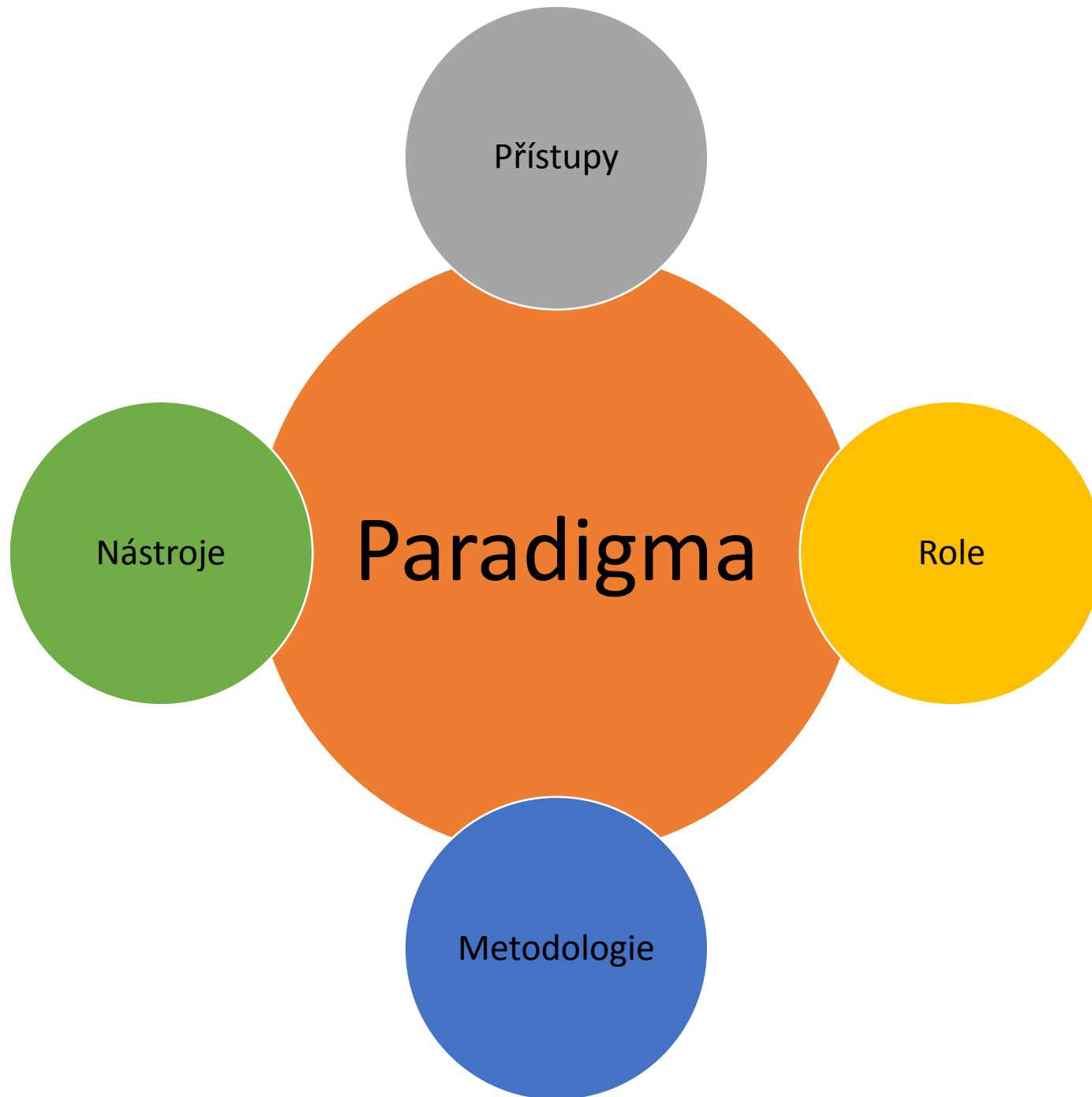
- Porovnají výhody a nevýhody jednotlivých přístupů k evaluaci programů a ve své praxi vyberou takový, který nejvíce odpovídá jejich kompetencím a potřebám zadavatele.

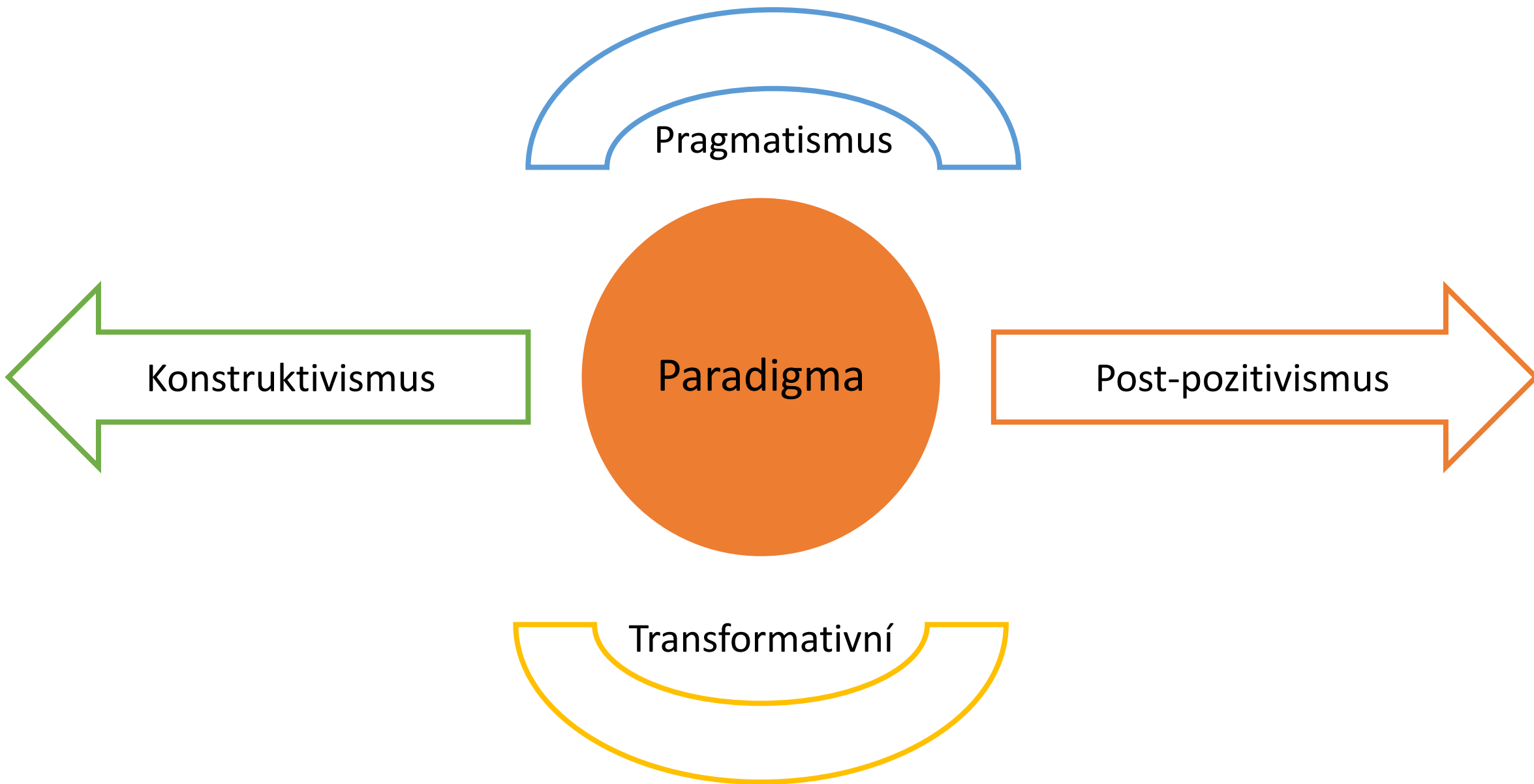
Vstupní otázky

- Co se vám vybaví, když slyšíte pojmy „evaluace“ a „program“?
- Jak by podle vašeho názoru měla evaluace programu správně vypadat?

Evaluace je proces kritického zkoumání programu.

Program je uspořádaná sekvence aktivit, která naplňuje jeden či více společných cílů.

Více než 80%
lebek nedosahuje
standardu EU...

Jak se ti líbí
moje sbírka?

Zdroj: Václav Fiala, Krása nesmírná, 2010

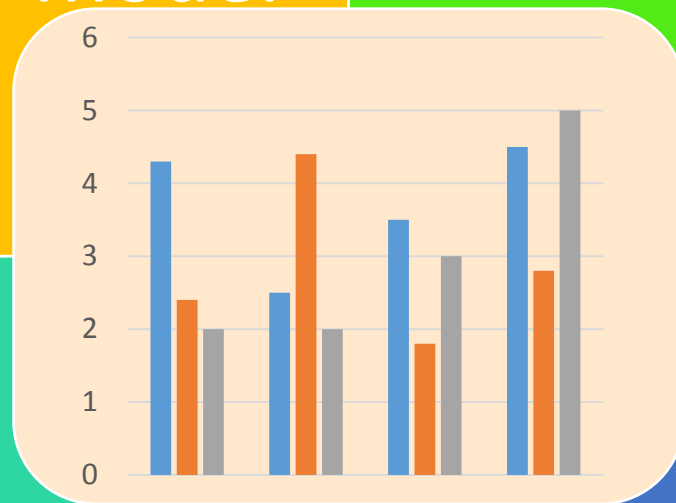
Pozitivistický evaluátor je nestranný, objektivní expert.

E&M

CIPP

Kirkpatrickův model

Nestranná
objektivita

Kvantitativní,
experiment

Dotazník, test

Post-pozitivismus

Evaluace & monitoring (E&M)

Relevance

Má smysl program podpořit?

Efektivita

Splnil program všechny plánované aktivity?

Úspornost

Nakládal program adekvátně s finančními prostředky?

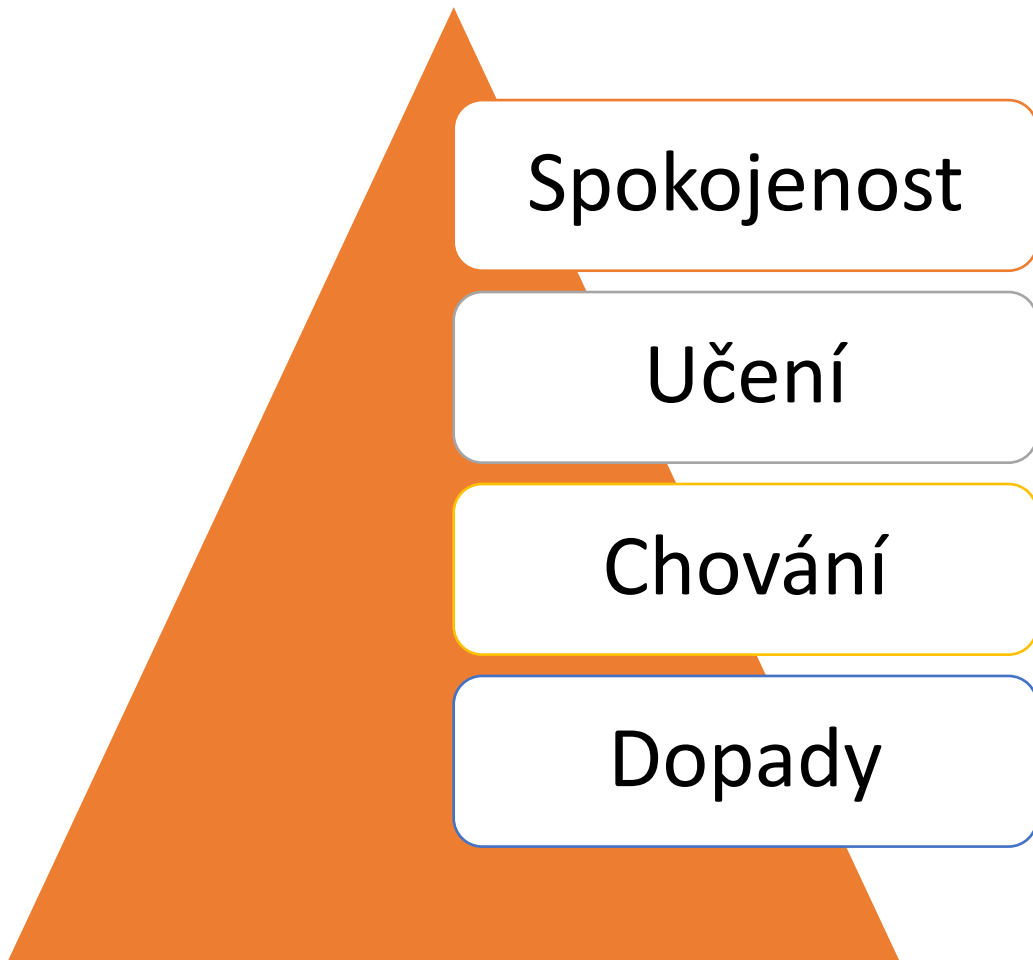
Dopad

Jak program změnil znalosti, postoje, chování...
cílových skupin?

Udržitelnost

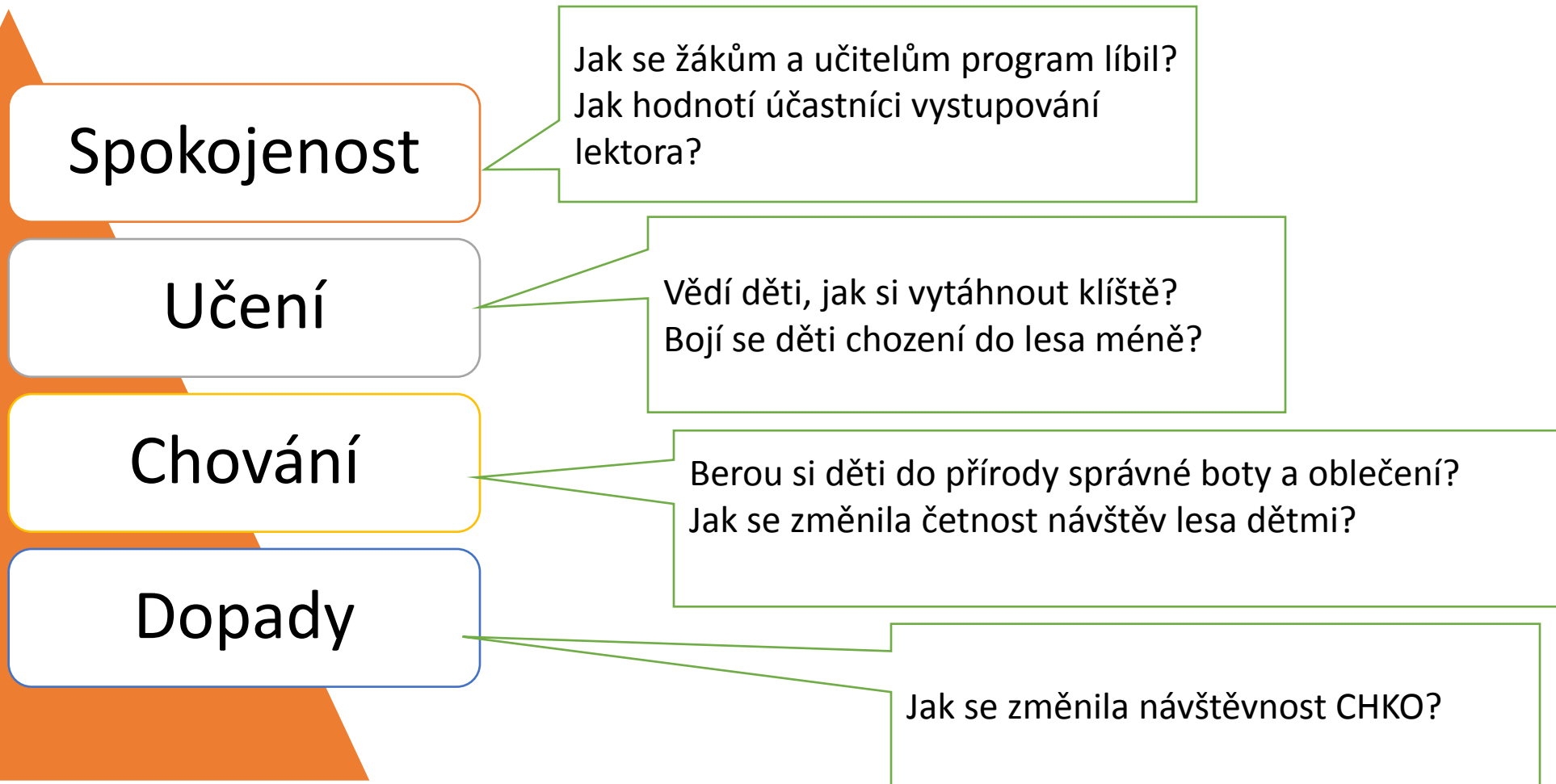
Jaký přínos bude mít program po svém ukončení?

Kirkpatrickův model

- Jak se žákům a učitelům program líbil?
- Jak se změnila četnost návštěv lesa dětmi?
- Berou si děti do přírody správné boty a oblečení?
- Vědí děti, jak si vytáhnout klíště?
- Jak se změnila návštěvnost CHKO?
- Jak hodnotí účastníci vystupování lektora?
- Bojí se děti chození do lesa méně?

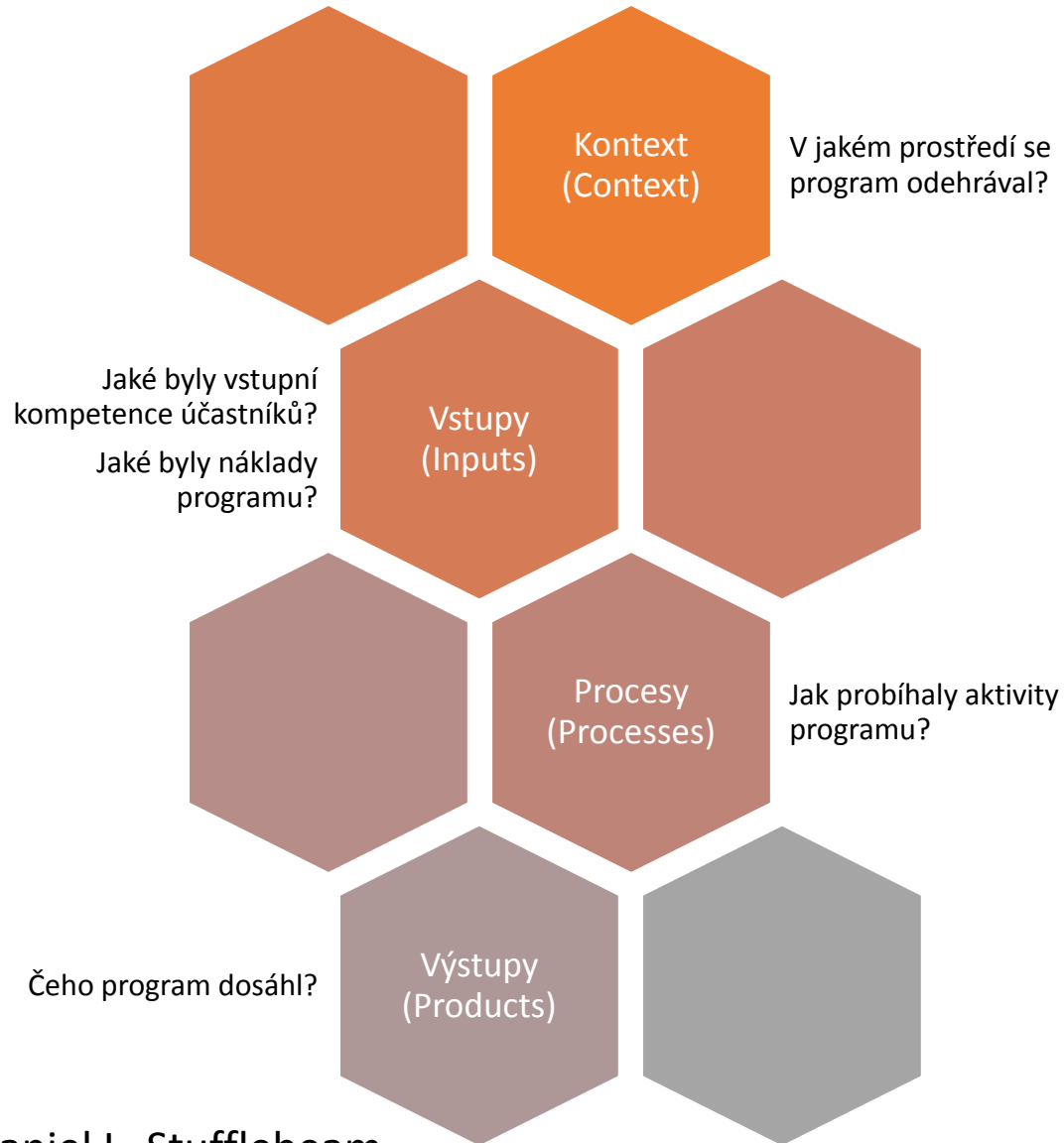
Kirkpatrickův model

Donald Kirkpatrick (1924-2014)

A tady je řešení.

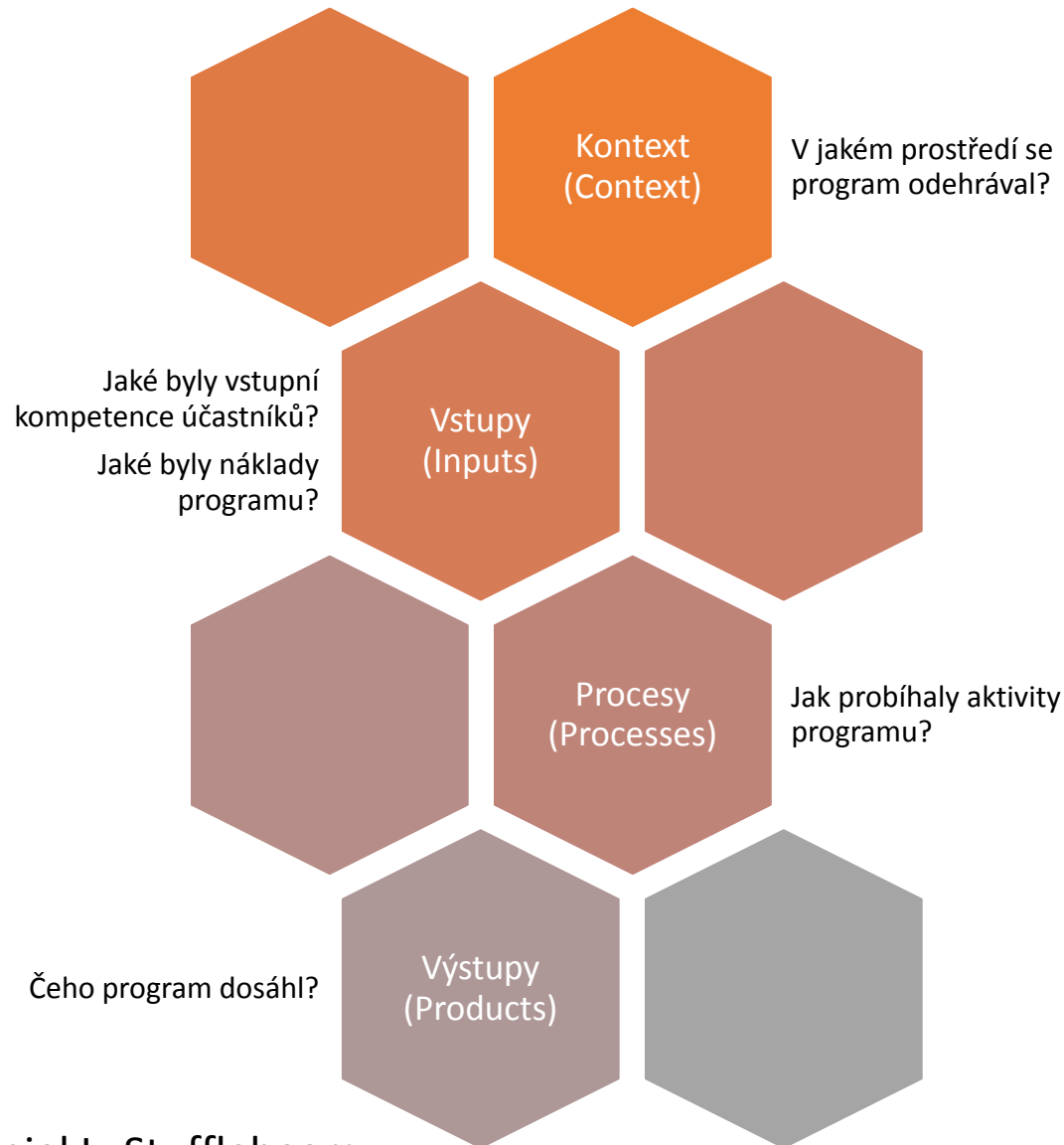
CIPP Model

Úkol: Přiřadte evaluační otázky k jednotlivým kategoriím modelu.

- Do jaké míry použité komunikační prostředky odpovídají doporučením z oblasti sociálního marketingu?
- Jaký segment populace si kupuje výrobky Fair Trade?
- Jaký byl vliv programu na znalosti účastníků o Fair Trade?
- Jak často si brněnské matky na mateřské dovolené kupují Fair Trade?
- Jaké jsou nejčastější důvody pro zakupování výrobků Fair Trade?
- Zvýšil se zájem brněnských matek na mateřské dovolené o výrobky Fair Trade?

CIPP Model

- **Kontext:** Jaký segment populace si kupuje výrobky Fair Trade?
- **Kontext:** Jaké jsou nejčastější důvody pro zakupování výrobků Fair Trade?
- **Vstupy:** Jak často si brněnské matky na mateřské dovolené kupují Fair Trade?
- **Procesy:** Do jaké míry použité komunikační prostředky odpovídají doporučením z oblasti sociálního marketingu?
- **Výstupy:** Jaký byl vliv programu na znalosti účastníků o Fair Trade?
- **Výstupy:** Zvýšil se zájem brněnských matek na mateřské dovolené o výrobky Fair Trade?

A tady je řešení.

Design: (kvazi-) experiment

Příklad: Vedl program (Les ve škole) k posílení přesvědčení žáků, že mohou ovlivnit stav životního prostředí?

Experimentální (účastníci)	Počet respondentů	Průměr	SD	T	P	Velikost efektu
Před programem	200	1,53	0,57	2,87	0,004*	0,19
Po programu		1,64	0,52			

Kontrolní	Počet respondentů	Průměr	SD	T	P	Velikost efektu
Před programem	142	1,41	0,51	0,49	0,62	0,03
Po programu		1,43	0,52			

Respondenti
interpretují svoji roli v
komunitě jako jakási
světélka v temnotách...

Co lebky,
držej?

Konstruktivistický evaluátor je otevřený perspektivě respondentů.

Responsivní
evaluace

„Goal free“ evaluace

Interpret

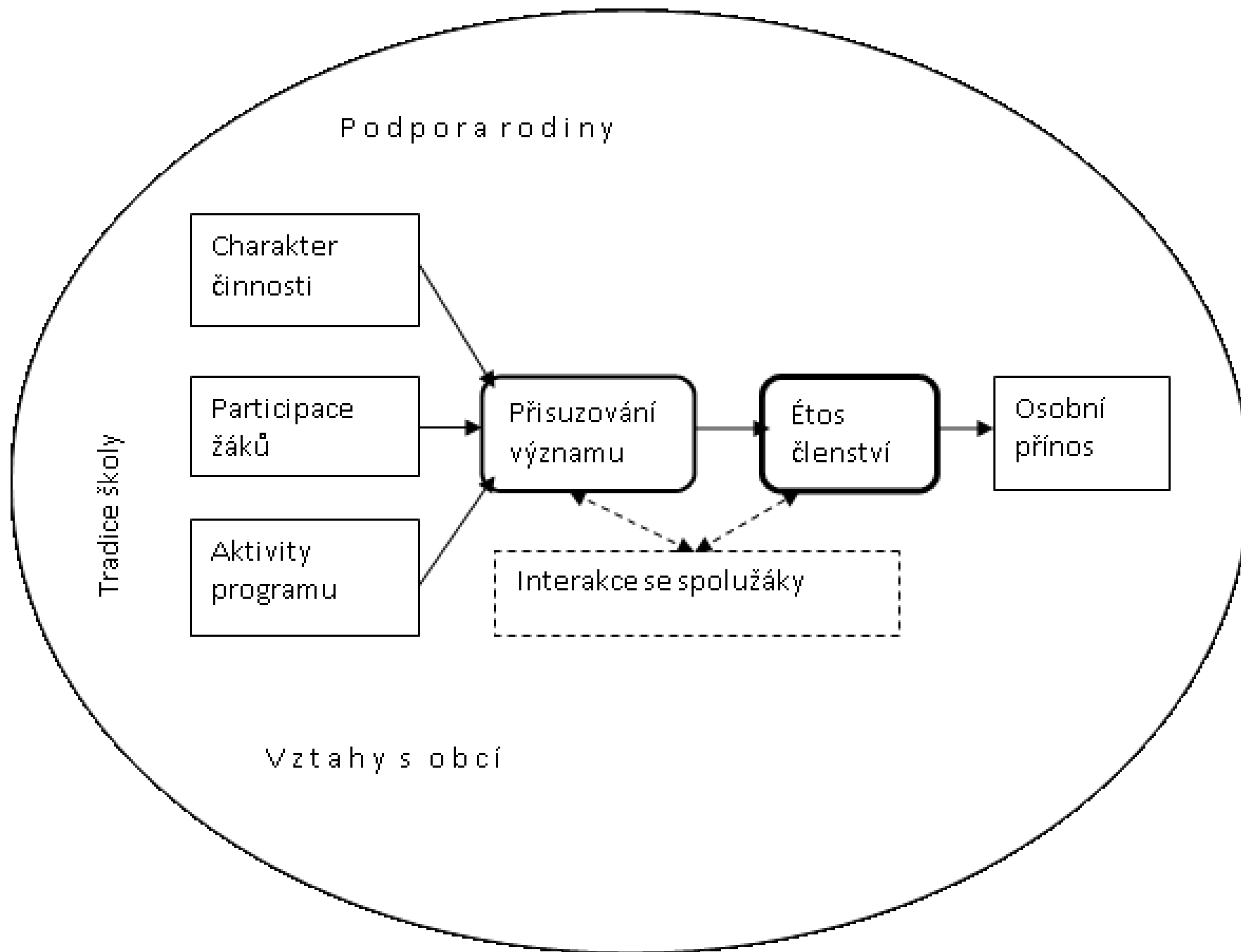
Kvalitativní

Rozhovor,
pozorování

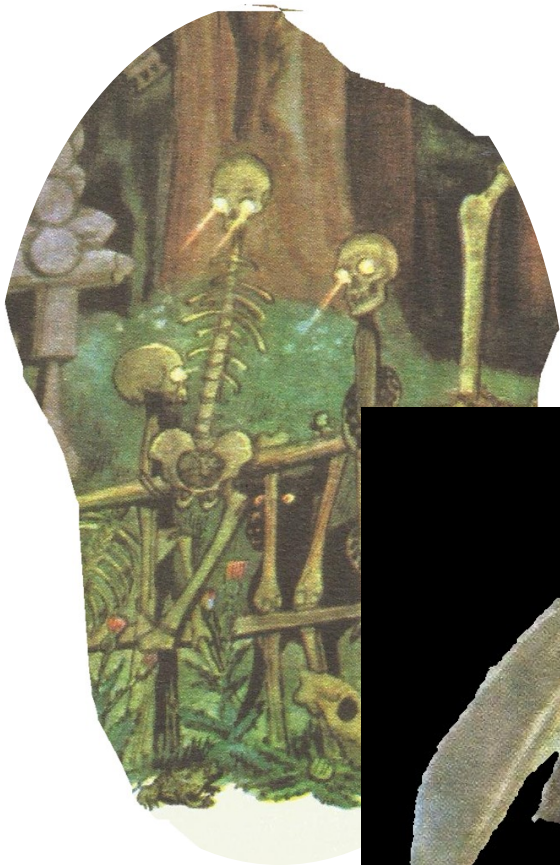
Konstruktivismus

Kvalitativní analýza: kódování rozhovoru s učitelem, účastníkem kurzu pro koordinátory EVVO

Významová jednotka	Koncept	Kategorie	Memo
co já беру jako to negativum, je opravdu takové to ... mlácení prázdné slámy , co si můžu přečíst, nepotřebuju, aby mi někdo přežvýkal, a navíc... to není exaktní věda , to je více méně věc názoru	Teorie je zbytečná	Koncept EV	Respondent možná nečeká, že vzdělávací kurz změní jeho koncept oboru či zpochybní zavedenou praxi. Vnímá konflikt a aplikuje obranný mechanismus teorie x praxe.

Příklad
Výstup konstruktivisticky
orientované evaluace
programu Ekoškola

Do evaluačního procesu
je třeba zapojit všechny
zainteresované strany...

Proč se s nima
o tom bavíš?

Pragmatiký evaluátor je otevřený perspektivě respondentů.

Evaluace orientovaná
na uživatele
(Utilization – focused
evaluation)

Kritický přítel

Pragmatismus

Smíšený

Rozhovor, pozorování,
dotazníky, záznamy...

Role evaluátora: příklad evaluace programu „Příroda“

Co dělá evaluátor?

- Analyzuje program (leden Rok 1)
- Přednáší o metodologii evaluace (leden)
- Facilituje diskusi o programu (únor-červen)
- Pozoruje průběh programu a hodnotí lektory (září)
- Facilituje práci na novém programu (říjen – duben Rok 2)
- Facilituje diskusi o evaluačním plánu (duben - srpen)
- Připravuje evaluační plán, řídí sběr dat, vyhodnocuje je a píše evaluační zprávu (srpen - listopad)
- Prezentuje a diskutuje výsledky (listopad - prosinec)
- Píše článek do recenzovaného časopisu

Interakce s partnery je klíčovou součástí evaluace orientované na uživatele.

Proporčně marginální
zastoupení mužských
lebek odráží zjevnou
diskriminaci...

Příště sejmu
chlápka!

Transformativní evaluátor aktivně bojuje za spravedlnost utlačované skupiny.

Sociální spravedlnost

Aktivista

Smíšený

Rozhovor,
pozorování,
dotazníky, záznamy...

Transformativní

Náměty na samostatnou práci

- Zpracujte rešerši evaluačních výzkumů publikovaných v odborné literatuře v environmentální výchově za posledních deset let. Jaký přístup převažuje? Jaké jsou podle vašeho názoru trendy v této oblasti?
- Jaké přístupy k evaluaci nejsou v této přednášce zahrnuty? Charakterizujte libovolný z nich.

Otázky k diskusi

- Vyberte si a diskutujte libovolný z prezentovaných přístupů k evaluaci. V čem vidíte jeho přednosti a omezení?
- Jaké kompetence by měli mít evaluátoři uplatňující principy evaluace orientované na uživatele?

Doporučená literatura

- Mertens, M. D. (2020). *Research and Evaluation and in Education and Psychology: Integrating Diversity with Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods*. Thousand Oaks: Sage.
- Patton, M. Q. (2008). *Utilization-Focused Evaluation*. Thousand Oaks: Sage.
- Wiltz, K. L. (2005). I need a bigger suitcase: The evaluator role in nonformal evaluation. *In New Directions for Evaluation*, 108, 13-28.